

Social Work & Education

©SW&E. 2023

УДК 364(477)

DOI: 10.25128/2520-6230.22.4.6

Ольга СТОЛЯРИК,
докторка філософії із соціальної
роботи,
доцентка кафедри соціальної
педагогіки та соціальної роботи,
Львівський національний
університет імені Івана Франка
olha.stoliaryk@lnu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1105-2861>

Тетяна СЕМИГІНА,
докторка політичних наук,
професорка,
членкиня Національного
агентства кваліфікацій
semigina.tv@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5677-1785>

Статус статті:

Отримано: жовтень 30, 2023
1-ше рецензування: листопад 28, 2023
Прийнято: грудень 30, 2023

Столярик, О., Семигіна, Т. (2023). «Про вас забудуть, як про афганців...»: оцінки системи соціальної підтримки ветеранів російсько-української війни. *Social Work and Education*, Vol. 10, No. 4. pp. 503-520. DOI: 10.25128/2520-6230.23.4.6

«ПРО ВАС ЗАБУДУТЬ, ЯК ПРО АФГАНЦІВ...»: ОЦІНКИ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВETERANІВ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Анотація. Сучасна соціальна робота в Україні стикається з викликами успішної реінтеграції ветеранів, які повертаються до цивільного життя після участі у російсько-українській війні. Стаття представляє результати дослідження, проведеного восени 2023 р., з метою виявлення особливостей соціальної підтримки членів ветеранської спільноти України, які повернулися до цивільного життя, після участі в російсько-українській війні крізь лінзи системного підходу соціальної роботи, зокрема системи агента змін, яка може відігравати важливу роль у забезпеченні ветеранів належними підтримувальними ресурсами та послугами. Під час дослідження опитано 15 ветеранів (11 чоловіків і 4 жінки) та 15 представників надавачів підтримувальних послуг з державного та громадського сектору соціальної підтримки з трьох областей України (Дніпропетровська, Київська та Львівська).

Дослідження виявило широкий спектр потреб, пов'язаних із ветеранським досвідом: потреба у відновлювальній медицині та реабілітації, соціально-психологічній підтримці, фінансовій спроможності та залученні цивільного капіталу ветерана (освіта, працевлаштування), втрата ідентичності та зміна цінностей, прагнення до визнання та меморіалізації їхнього внеску у національну безпеку. Ветерани сприймають наявну систему соціальної підтримки як форовану та фрагментовану, не відповідну їхнім індивідуальним потребам. А провайдери соціальної підтримки визнають недоліки у ресурсному забезпеченні та кваліфікації фахівців. Обидві групи респондентів висловили бачення щодо шляхів розвитку системи соціальної підтримки ветеранів та зміцнення політики пам'яті.

Рекомендації за результатами дослідження охоплюють системну реформу та використання ветеранського досвіду для розробки превентивної підтримувальної політики, а висновки наголошують на необхідності системних змін для поліпшення соціальної підтримки ветеранів шляхом екологічного застосування ветеранського досвіду та участі ветеранської спільноти у процесах прийняття та ухвалення рішень щодо їхнього добробуту.

Ключові слова: ветерани; соціальна підтримка; реінтеграція; російсько-українська війна; системний підхід; проблеми ветеранів; українське суспільство; політика пам'яті.

ВСТУП

Російсько-українська війна, яка триває з 2014 року, вважається наймасштабнішим збройним конфліктом в Європі з часів Другої світової війни. Вона призвела до величезних людських втрат і руйнування, а також до значних соціальних наслідків. Одним з найважливіших питань, які стоять перед Україною сьогодні, є реінтеграція ветеранів війни до цивільного життя.

У науковій літературі багато уваги приділяють ролі соціальної роботи у підтримці колишніх військових, які брали участь у бойових діях (Дуля 2023; Forgey & Green-Hurdle, 2022; Harris, 2012). Дослідники вказують на те, що соціальна робота з ветеранами може зосереджуватися на кількох ключових напрямках: (1) медико-соціальна допомога, яка спрямована на надання ветеранам медичної допомоги, реабілітації та соціальної підтримки; (2) психологічна допомога, яка спрямована на допомогу ветеранам впоратися з наслідками ПТСР, депресії та інших психічних; (3) соціально-трудова адаптація, яка покликана допомогти ветеранам в отриманні освіти, працевлаштуванні та соціальних послуг; (4) соціально-культурна адаптація до мирного життя, допомога у побудові нових соціальних зв'язків і реалізації своїх життєвих цілей. Проте соціальна робота в Україні може бути схарактеризована як «незавершений професійний проєкт» (Semigina & Voyko, 2014), а соціальна політика тяжіє до патерналізму, зосередженому на наданні пільг та грошової допомоги, а не на розвитку сильних сторін людей, а соціальних послуг бракує для різних груп клієнтів соціальної роботи (Семигіна, 2022).

Ця стаття є продовженням попередніх публікацій авторок, у яких розкриваються теоретичні і прикладні аспекти соціальної роботи (Столярик & Семигіна, 2023а; Столярик & Семигіна, 2024b). Вона спирається на такий теоретичний конструкт системного підходу, як «система агента змін». Йдеться про систему, яка здійснює вплив на інші системи з метою їх зміни (Кабаченко & Семигіна, 2004). Ця система може бути представлена як окрема організація, група осіб або навіть окремий індивід. У контексті підтримки ветеранів система агента змін може охоплювати: державні органи, які розробляють та реалізують політику щодо підтримки ветеранів; громадські організації, які надають підтримку ветеранам; самі ветерани, які об'єднуються для захисту своїх інтересів. Перспектива агента змін дозволяє виявити загальне бачення системи соціальної підтримки в Україні як з точки зору ветеранської спільноти, так і з оцінки самих надавачів послуг. У контексті підтримки ветеранів система агента змін може відігравати важливу роль у забезпеченні ветеранів належними ресурсами та послугами. Однак важливо, щоб ця система була ефективною та відповідала потребам ветеранів.

З урахуванням окресленої теоретичної рамки мета нашого дослідження полягала у розумінні особливостей соціальної підтримки для членів ветеранської спільноти України, які повернулися до цивільного життя після участі в російсько-українській війні. Завдання нашого дослідження охоплювали: надання характеристики загальному середовищу соціальної підтримки ветеранів в Україні; аналіз потреб членів ветеранської спільноти у сфері соціальної підтримки; вивчення доступності та дієвості наявної системи соціальної

підтримки ветеранів; виявлення перспектив розвитку системи соціальної підтримки ветеранів в Україні.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження виконано у межах критичної парадигми дослідження, яка передбачала оцінку ситуації «із середини», виявлення проблемних моментів та шляхів вдосконалення. Для цього було використано напівструктуроване інтерв'ю.

Опитувальники для напівструктурованого інтерв'ю включали основні та додаткові питання, спрямовані на вивчення а) загальної оцінки контексту підтримки ветеранів, ветеранського досвіду взаємодії із системою соціальної підтримки в Україні, її доступності та перешкод, які виникають у процесі отримання послуг; б) оцінки контексту розуміння надавачами підтримувальних послуг особливостей ветеранської спільноти в Україні як клієнтів служб підтримки, вивчення професійного досвіду соціальної підтримки ветеранів/ветеранок та труднощів, що виникають у процесі взаємодії із цією групою клієнтів. Окремі питання обидвох опитувальників включали гендерний аспект для кращого розуміння специфічного досвіду жінок-ветеранок та особливостей їх соціальної підтримки.

Дослідження мало дві групи респондентів з трьох областей (Львівська, Київська, Дніпропетровська, які були обрані для представлення різних регіонів країни).

До першої групи увійшли демобілізовані військовослужбовці (ті, що завершили військову службу та повернулися до цивільного життя – ветерани/ветеранки), до другої – працівники, що надають підтримувальні сервіси членам ветеранської спільноти з числа державного, громадського сектору та системи міжнародної підтримки.

Критеріями включення до першої вибірки дослідження (члени ветеранської спільноти) були: а) наявність досвіду участі у бойових діях, пов'язаних з російсько-українською війною в проміжок часу між 2014-2023 рр.; б) статус ветерана/ветеранки війни (демобілізованої особи). Рекрутинг респондентів відбувався за методом «снігової кулі».

Було опитано 15 осіб із трьох областей України. Віковий розмах вибірки досліджуваних – від 23 до 49 років, з них 11 ветеранів чоловічої статі та 4 ветеранки.

Серед досліджуваних значна частка осіб, демобілізовані після 2022 року, тобто, після повномасштабного вторгнення Росії на територію України (n=7), однак наявна частка досліджуваних, які брали участь в операції об'єднаних сил (АТО-ООС) та завершили військову службу у проміжок між 2014 – 2022 рр. та частка осіб, яка була демобілізована двічі (Рис. 1). Серед причин демобілізації: травми різного ступеню, пов'язані із участю у бойових діях (n=6), погіршення загальних показників стану здоров'я (n=5); зміни, пов'язані із набуттям соціального статусу (догляд та опіка за близькими родичами, народження дитини з інвалідністю чи третьої дитини у родині, вагітність та пологи тощо, n=4).

Критеріями включення до другої вибірки дослідження (надавачі послуг соціальної підтримки) були: а) наявність офіційного працевлаштування в

установі/службі/організації, що надає послуги соціальної підтримки членам ветеранської спільноти та їх сім'ям в державному чи громадському секторі; б) наявний професійний досвід роботи із членами ветеранської спільноти. Рекрутинг відбувся за спрямованим принципом, шляхом пошуку організацій, які надають підтримку ветеранам війни.

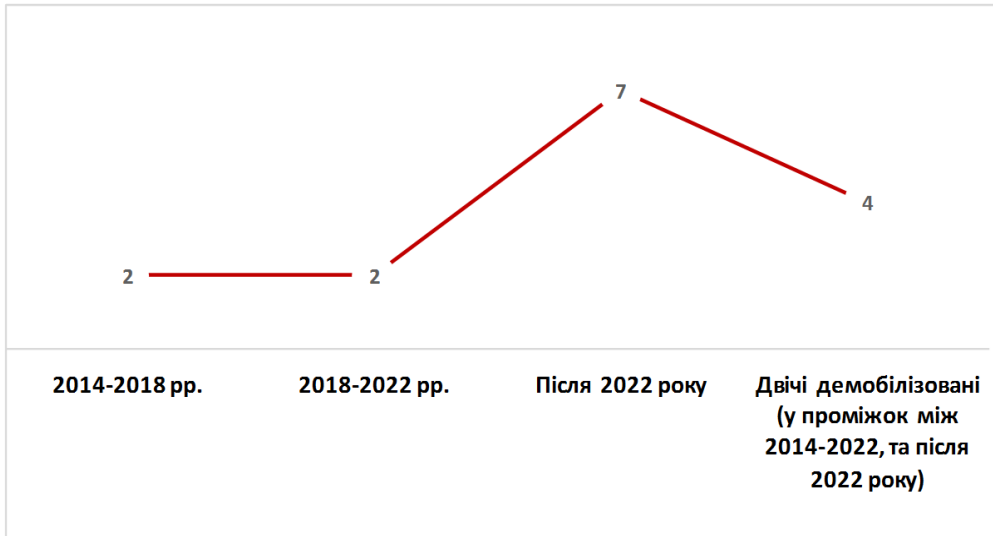

Рис. 1: Рік демобілізації членів ветеранської спільноти (n=15)

Було опитано 15 осіб із трьох областей України з числа державного та громадського сектору соціальної підтримки та з числа системи міжнародної підтримки (рис.2). Віковий розмах вибірки досліджуваних – від 24 до 47 років, з них 7 жінок та 8 чоловіків.

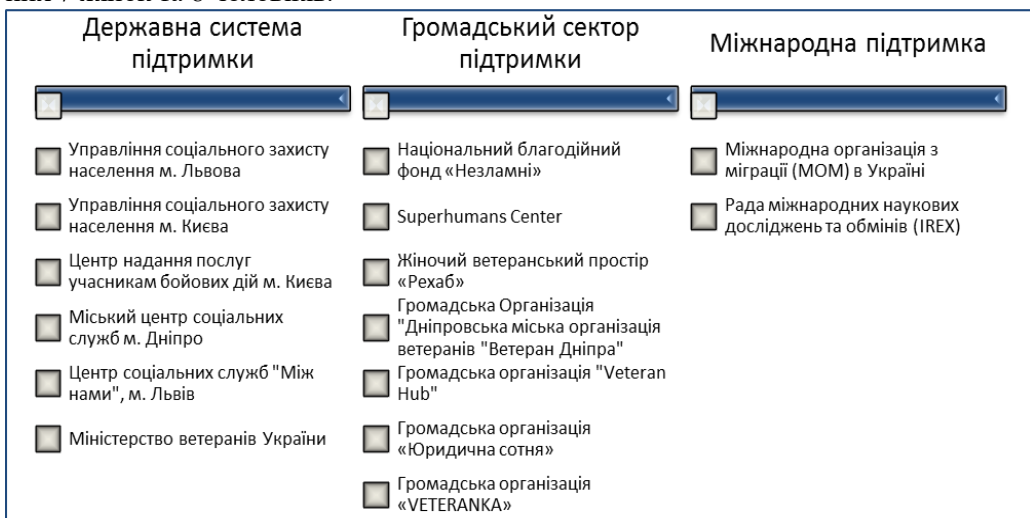

Рис 2. Характеристика вибірки з числа представників підтримувальних сервісів для ветеранської спільноти в Україні (n=15)

Дослідження було організовано впродовж жовтня-листопада 2023 року. Опитування проводилося в телефонному форматі, із записом та кодуванням даних.

Аналіз отриманих результатів дав змогу виокремити ключові теми, які розкривають контекст соціальної підтримки членів ветеранської спільноти з точки зору самих клієнтів (ветеранів та ветеранок) та надавачів послуг професійної соціальної підтримки: перспектива агента змін (загальний контекст та взаємодія; потреби клієнта, ресурси служби та результат звернення, специфіка взаємодії, сильні та слабкі сторони наявної системи ветеранської підтримки, перспективи розвитку ветеранської політики.

Дослідження проводилося з дотриманням етики досліджень у соціальній роботі (всі опитувані дали згоду на участь у дослідженні, обробка даних проводилась із дотриманням принципу анонімності).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Досвід представників ветеранської спільноти

Під час інтерв'ю з ветеранами виявлено, що основними ініціаторами взаємодії із державним сектором підтримувальних послуг є самі члени ветеранської спільноти, а ключовою причиною звернення є встановлення статусу і пов'язаних із ними пільг та виплат (соціальний захист) та необхідність медичної допомоги і засобів реабілітації. Натомість взаємодія із надавачами послуг громадських організацій, благодійних фондів, міжнародних центрів відбувається більшою мірою за ініціативи працівників підтримувальних сервісів, а послуги орієнтовані на соціально-психологічну реабілітацію ветеранів/ветеранок, медичні втручання та інтервенції, пов'язані із освітою, навчанням чи працевлаштуванням членів ветеранської спільноти (**табл.1**). З'ясовано, що в державному секторі підтримки ветеранської спільноти в Україні серед наявних служб пріоритетними є саме органи соціального захисту населення, що зумовлено потребою у встановленні статусу та наданням відповідних пільг чи виплат. Поряд з тим, наявна незнана кількість випадків звернення до місцевих центрів надання соціальних послуг, соціальних служб чи соціально-реабілітаційних установ за соціальною підтримкою, які, за своїм характером, комбіновані та інтегрують спектр послуг різного характеру.

Дослідження дозволило виявити брак територіальної, архітектурної доступності сервісних послуг для ветеранів/ветеранок, які мають труднощі зі здоров'ям, інвалідність або обмеження мобільності, пов'язані із незручною локацією розміщення підтримувального сервісу, його віддаленість від місця проживання ветерана/ветеранки, відсутність універсального дизайну та інклюзивної інфраструктури для осіб, що пересуваються у кріслах колісних чи мають інші травми.

Так, за словами Олега (демобілізований восени 2022 року, внаслідок втрати обидвох кінцівок, м. Київ):

«...Оскільки, я лише зважав до пересування на кріслі колісному, то процесом займалася дружина, однак їй відмовили, оскільки була необхідна моя особиста присутність, хоча орган соціального захисту знаходиться у трьох зупинках їзди від станції метро «Арсенальна». Про яку доступність

йде мова? У нас навіть таксі немає, адаптованого під потреби немобільних груп, а ліфтам та пандусам, які встановлюються, потрібно присвоювати імена загиблих героїв...»¹.

Таблиця 1: Особливості встановлення контакту між системою агента змін та клієнта

Група досліджуваних (n=15)	Спосіб встановлення контакту					Причина звернення				
	Самозвернення	З ініціативи надавача послуг	Інше (посередництво)	Соціальний захист	Соціально-психологічна реабілітація	Житло	Освіта та працевлаштування	Медична допомога та засоби реабілітації	Соціальні послуги	Юридична допомога
Тип служби	Потреба					Потреба				
Державний сектор	10	5	0	8	1	2	1	2	1	0
Громадська організація, благодійний фонд	4	5	1	1	4	0	5	4	1	1
Міжнародна організація	3	2	1	0	2	0	2	3	0	1
Інше	0	0	0	0	1	0	2	1	0	0

Поряд з тим, члени ветеранської спільноти звертають увагу на інформаційні бар'єри щодо дорожньої карти підтримувальних послуг у громаді. Значна частка опитуваних зазначила, що мають труднощі доступу до інформації щодо наявних установ чи послуг, які надають послуги ветеранам, а також у розумінні траєкторії отримання послуг, їхнього змісту, технологій тощо. При цьому часто ветерани отримують таку інформацію від інших членів ветеранської спільноти, а не від фахівців:

«...Після травми не міг повернутися до попереднього місця роботи, оскільки здоров'я погіршилося внаслідок епілептичних приступів (працював до мобілізації водієм вантажівки), тому перебував вдома. Лише через побратимів дізнався, що можу та маю право отримати допомогу у працевлаштуванні...» (Володимир, демобілізований влітку 2023 року внаслідок контузії, Львівська обл.).

¹ Тут і далі курсивом наведено цитати з інтерв'ю з респондентами. Всі імена змінено.

Ветерани та ветеранки вказують на доцільність інтегрованих підтримувальних сервісів, які комбінують у собі послуги різного характеру, що надаються мультидисциплінарною командою:

«...Я є клієнтом сервісу «Я – ветеран» у м. Дніпрі у «Прозорому офісі» (уточнення – структура у м. Дніпрі, яка інтегрує наявні обласні та міські послуги для членів ветеранської спільноти), який допоміг мені безкоштовно отримати послуги реабілітаційного характеру у міській лікарні, пов'язані із лікуванням. Це достатньо зручно, на мою думку, що у одному центрі ти можеш отримати декілька послуг...» (Андрій, демобілізований весною 2023 року через стан здоров'я, Дніпропетровська обл.);

«... Я не відчував та не міг контролювати своє тіло, і на той час, здавалося, що життя завершилося. У реабілітаційному центрі «Незламні» зі мною працюють не тільки медики, а й соціальний працівник, який навчає мене справлятися із побутовими рутинними самостійно, ерготерапевт, психолог та навіть логопед, який працює над відновленням мовлення, не потрібно ходити до кожного окремого фахівця – скільки б часу та ресурсів це потребувало...» (Тарас, 27 років, демобілізований взимку 2022 року через стан здоров'я, Львівська обл.).

Проведені інтерв'ю далі змогу схарактеризувати нагальні запити ветеранів. Ключовою потребою, за результатами інтерв'ю, можна назвати фізичну та медичну реабілітацію, відновлювальне лікування та терапію. Труднощі, породжені неналежними умовами проживання тривалий період часу (порушення режиму та раціону харчування, питного режиму, неналежні умови сну та відпочинку, недоступна регулярна гігієна та догляд за тілом, невідповідність місця тимчасової дислокації та сезонного одягу погодним умовам), травми різного характеру та ступеню, контузії, посттравматичний стресовий розлад, депресія, загострення хронічних захворювань – все це стимулює високий попит на послуги з відновлення фізичного та психічного здоров'я ветеранів та ветеранок.

Члени ветеранської спільноти наголошують на **фінансовій допомозі**, яка особливо актуальна для тих, хто набув інвалідності внаслідок участі у бойових діях:

«...Внаслідок військової служби, отримав захворювання нирок, яке з стадії хронічного перейшло у гостру стадію, тому необхідно було термінове оперативне втручання, яка є достатньо вартісним. Опісля – тривала і коштовна реабілітація, внаслідок чого – довгий період часу не міг займатися трудовою діяльністю. Сім'я жила на межі бідності...» (Віталій, демобілізований весною 2023 року за станом здоров'я, Дніпропетровська обл.);

«...До мобілізації мав власне приватне підприємство, яке звісно, прийшлося зупинити на період участі у бойових діях. Після демобілізації спробував відновити справу, однак, конкуренція в умовах війни достатньо сильна, і моїх клієнтів швидко переманили конкуренти. Окрім того, більшість працівників було звільнено на період війни, потрібен був час, щоб

знайти нових...» (Тарас, демобілізований влітку 2022 року через народження третьої дитини, Київська обл.).

Працевлаштування – ще один з викликів, які постають перед ветеранами та ветеранками, оскільки вони можуть зіткнутися з труднощами через свій стан здоров'я та обмеженість у виконанні певних видів робіт. Також існує проблема недостатньої кількості робочих місць, які враховують специфіку ветеранської спільноти.:

«...Влаштувався на роботу водієм швидкої допомоги, однак, після двох місяців роботи звільнився – двічі потрапляв на виклик з колото-різаними пораненнями, і вид крові одразу наводив паніку, було таке відчуття, що перебуваю на лінії фронту...» (Віталій, демобілізований весною 2023 року за станом здоров'я, Дніпропетровська обл.);

«...Проходив співбесіду на посаду менеджера ресторану-пабу з караоке, однак отримав відмову. Інспектор з кадрів сказав: «Ну Вам же буде не приємно: тут люди співають та відпочивають»...Начебто отримати відмову у роботі значно краще...?!» (Володимир, демобілізований влітку 2023 року внаслідок контузії, Львівська обл.).

За словами респондентів, зараз у суспільстві наявні різноманітні випадки дискримінації та стигми ветеранів/ветеранок:

«...почуваєш себе як жебрак, що просить про допомогу, хоча це твоє законне право...Одного разу, працівниця центру надання соціальних послуг сказала «...Та Ви уже остогидли зі своїми «правами»...скоро про вас забудуть, як про афганців»...» (Андрій, демобілізований весною 2023 року внаслідок стану здоров'я, Дніпропетровська обл.);

«...Це відчувається навіть в усвідомленні ролі жінки у гарячих точках. Іноді ветеранок ще називають «невидимий батальйон». Як сказав фахівець «та що Ви там робили, що уже ветеранки? Документики заповнювали, звіти писали, їсти варили і прибирали? Не перебільшуйте, будь ласка...» (Валерія, 29 років, демобілізована внаслідок погіршення стану здоров'я взимку 2017 року, Київська обл.).

Респонденти також наводили в інтерв'ю випадки стигматизації ветеранів військової служби зі сторони роботодавців чи споживачів послуг підприємства/установи за станом здоров'я чи, ймовірно, адреналінозалежністю:

«...Мене звільнили за короткий проміжок часу, мотивуючи це тим, що клієнтам не затишно, коли їх обслуговує ветеран, і вони хвилюються за свою безпеку (працюю у нічному пабі)...» (Олег, демобілізований восени 2022 року, внаслідок втрати обидвох кінцівок, м. Київ).

На думку респондентів, наявна державна система військової служби посилює негативні соціальні настанови суспільства до ветеранської спільноти:

«...політика не має будуватися від протилежного: особи призовного віку масово виїжджають за кордон, ТЦК виловлюють посеред вулиці ухлянтів від військової служби, військово-лікарські комісії працюють не належним чином або мають корумповані схеми... система побудована так, що «змушує» людей піти на військову службу, тому нівелює повагу до

ветеранів, знецінює їх внесок...» (Андрій, 29 років, демобілізований весною 2022 року внаслідок ампутації обидвох кінцівок, м. Київ).

Результати інтерв'ю свідчать про те, що житло залишається однією з найактуальніших потреб ветеранської спільноти. Дослідження вказує на виникнення потреб у житлі, зокрема, пристосованому житлі. Наразі ветерани та ветеранки стикаються із бар'єрами у доступності житлових програм чи ваучерів, зазначають, що процес є непрозорим, містить корупційну складову та надмірно забюрократизованим:

«...Я стою в черзі на житло уже понад п'ять років ...квартири можуть отримати тільки родичі мера або ті, хто дав нормальний «відкат» при міській чи обласній державній адміністрації. Найгірше – всі про все знають, але мовчать...»; (Тарас, демобілізований влітку 2022 року через народження третьої дитини, Київська обл.);

«... А Ви знаєте який процес оформлення документів, щоб стати у чергу на отримання житла? Це «сім кіл пекла»! На кожну довідку потрібна ще одна довідка, а до них ще по три ксерокопії...» (Олег, 37 років, демобілізований весною 2022 року внаслідок втрати кінцівок, Львівська обл.).

До пріоритетних потреб членів ветеранської спільноти можна віднести й освіту та професійне навчання. Наразі результати інтерв'ю засвідчують не лише потребу в отриманні освіти та перенавчанні задля працевлаштування, а й питання набуття тих умінь та навичок, які полегшуватимуть пристосування до нових умов цивільного життя.

Деякі респонденти зазначають, що ті знання та навчання, які пропонується соціальними службами, неактуальні для них, натомість вони мають досить специфічні запити:

«...Після демобілізації, мій чоловік все ще залишався у Бахмуті (територія активних бойових дій), тому потрібно було облаштовувати побут та готуватися до народження дитини самостійно, тому актуально було навчитися водінню, що значно б полегшило б мої щоденні рутини...» (Оксана, 41 рік, демобілізована восени 2023 року через вагітність, Київська обл.).

Результати інтерв'ю також вказують на виражену потребу в соціально-психологічній реабілітації серед ветеранської спільноти. З-поміж основних викликів респонденти згадують соціальну ізоляцію та відчуття «випадіння» зі соціального середовища. Важливим аспектом виявляється і брак розуміння соціумом ветеранського досвіду та його важливості:

«...Світ, ніби, поділився на дві частини, військових і цивільних, у яких своє життя, рутини, немовби поруч не вмирають люди ...», «...ти не повертаєшся з війни таким, яким ти був – життя ділиться на «до» і «після»...» (Віктор, 31 рік, демобілізований весною 2023 року, внаслідок травми, Дніпропетровська обл.);

«...Усі пишуть пости подяки у соціальних мережах, але ігнорують ветеранів на вулиці, кажуть дякую ветеранам – але ухиляються від військової служби, в той час, як у підрозділах залишається менше половини

особового складу...» (Тарас, 27 років, демобілізований взимку 2022 року через стан здоров'я, Львівська обл.).

Значущою частиною нашого дослідження було оцінювання сильних та слабких сторін системи підтримки ветеранів в Україні.

До позитивних сторін, за словами респондентів, можна віднести розуміння потреби у соціальній підтримці на рівні держави, згуртування українського суспільства, залученість до системи підтримувальних сервісів громадського, приватного сектору, бізнесу та влади:

«...Згадайте 2016 рік! Та у нас взагалі крім соціального захисту та декількох волонтерів ветеранами не цікавився ніхто...» (Валерія, 29 років, демобілізована внаслідок погіршення стану здоров'я взимку 2017 року, Київська обл.).

На думку членів ветеранської спільноти, ресурсне забезпечення нинішніх підтримувальних сервісів є на достатньому рівні. Зокрема, ветерани та ветеранки наголошують на наявності матеріально-технічної бази у надавачів підтримувальних сервісів. Проте вони акцентують на недостатньому числі фахівців потрібного профілю та відсутності належних компетентностей:

«...Є значна потреба у фахівцях з фізичної реабілітації, на одного професіонала припадає велика маса клієнтів, що впливає на своєчасність надання послуги...» (Володимир, демобілізований влітку 2023 року внаслідок контузії, Львівська обл.);

«...помітно, що працівники відчують незручність, особливо, якщо це перший контакт: вони ніяковіють, не знають як сформулювати запитання та його доречність, не завжди готові чути відповідь...» (Андрій, 29 років, демобілізований весною 2022 року внаслідок ампутації обидвох кінцівок, м. Київ).

Прикметно, що ветеранська спільнота відзначає несвоєчасність, ба більше – безсистемність у наданні соціальної підтримки. Ветерани та ветеранки наголошують на форсованості (по суті, примусовості) підтримувальних послуг, коли втручання здійснюється у швидкий спосіб одразу після демобілізації та їх фрагментації за змістом та термінами надання:

«...Після повернення з полону, одразу проходила програму соціальної реабілітації та реадaptaції, хоча єдиною потребою на той час було побачити дітей після семи місяців розлуки... це виглядало як знущання...»; (Олена, 38 років, демобілізована восени 2022 року внаслідок погіршення стану здоров'я, Львівська обл.);

«... Спочатку застрягаєш у рутинних наче в каруселі: тебе запрошують різні центри та установи, пропонують послуги, навчання, майстер-класи, запрошують на ток-шоу, а потім настає період тиші...і ти уже сам, зі своїми, так і не вирішеними, проблемами...»(Віктор, 31 рік, демобілізований весною 2023 року, внаслідок травми, Дніпропетровська обл.).

Поряд з тим, наявні програми соціальної підтримки ветерани вважають формалізованими, такими, які не є індивідуально-орієнтованими на потреби ветерана, що знижує продуктивність його реабілітації.

Для розвитку системи соціальної підтримки ветеранської спільноти на думку ветеранів/ветеранок, має охоплювати такі компоненти як:

1) суспільна повага та визнання, впровадження політики пам'яті:

«...Поки війна триває, ветерани ще комусь цікаві, але коли ми переможемо, пройде років три – про нас ніхто й не згадуватиме...» (Олег, 37 років, демобілізований весною 2022 року внаслідок втрати кінцівок, Львівська обл.);

2) забезпечення належної якості життя:

«...Ветеран, який віддав своє здоров'я, повинен знати, що він матиме де жити, що їсти, за що ставити дітей на ноги...» (Олег, 37 років, демобілізований весною 2022 року внаслідок втрати кінцівок, Львівська обл.);

3) гарантована зайнятість та пошук свого місця у соціальній ніші:

«...Ми не просимо державу «ловити нам рибу», ми просимо «дайте вудило», тобто, інвестуйте у розвиток ветеранського бізнесу, здійснійте навчання чи перенавчання, а основне – працевлаштуйте ветерана, незважаючи на його стан здоров'я. Лише так він почувати себе спроможним...» (Мар'ян, 41 рік, демобілізований взимку 2023 року внаслідок втрати стану здоров'я, Київська обл.);

4) необхідності впровадження практик «рівний-рівному»: у сфері соціально-психологічної реабілітації:

«...Мені було б легше поділитися цим досвідом, з тим хто розуміє, про що я говорю...» (Олена, 38 років, демобілізована восени 2022 року внаслідок погіршення стану здоров'я, Львівська обл.).

Ці пропозиції вказують на необхідність комплексного підходу та індивідуальної уваги до потреб ветеранської спільноти для забезпечення ефективної соціальної підтримки.

2. Бачення представників підтримувальної системи ветеранської спільноти

Результати аналізу відповідей респондентів, які представляють державні структури, громадський благодійний сектор, а також систему міжнародної підтримки, демонструють, що в більшості випадків самозвернення ветеранів є «точкою входу» для взаємодії із отримувачами. Це обумовлено наявною затримкою у передачі інформації щодо осіб, які демобілізувалися, від Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства у справах ветеранів України.

Під час інтерв'ю виявлено порушення комунікації між відомствами та установами державної, громадської, міжнародної системи соціальної підтримки ветеранської спільноти. Це призводить до того, що ветерани не отримують своєчасно та повною мірою необхідну їм підтримку. Окрім того, виявлено дублювання послуг, що знижує затребуваність послуг окремих надавачів, а це має наслідком нераціональний розподіл ресурсів:

«...Основним каналом отримання інформації про тих, хто ймовірно, буде демобілізованим у близькій перспективі, є військовий госпіталь, з яким

ми тісно співпрацюємо. Це швидше така собі робота на випередження: ми знаємо, що у людини є травми, які унеможливають подальшу військову службу і можемо припустити, що за певний проміжок часу буде отримано статус ветерана війни. Зараз, у більшості військових госпіталях впроваджено штатну посаду соціального працівника, який іноді дублює ті ж послуги, що пропонує і наш Центр, що також робить його менш затребуваним...» (Валерій, 41 рік, соціальний працівник, Київська область).

Щодо потреб ветеранської спільноти, то, за твердженням, провайдерів підтримувальних послуг, ветерани та ветеранки переважно висловлюють запити стосовно соціально-психологічної реабілітації, медичної допомоги та засобів реабілітації, освіти та працевлаштування, соціальних послуг:

«...це само-пошук ветерана: його місця у новому (для нього) середовищі. Чому нового? Бо він уже не та людина, якою була до мобілізації та й середовище уже не те. Потрібно спільно із ним знайти новий сенс життя, посилити його позитивний ветеранський досвід, знизити наслідки травми та знайти сферу, де цей досвід зможе приносити йому самореалізацію та прибуток...» (Ярина, 35 років, м. Київ).

Поряд з тим надавачі нижче оцінюють потребу ветеранів у соціальному захисті, житлі та юридичній допомозі.

На думку надавачів підтримувальних послуг, системі соціальної підтримки ветеранської спільноти в Україні бракує матеріально-технічних та людських ресурсів. Йдеться як про кількість фахівців, які працюють з ветеранами, так і їхню кваліфікацію. Фахівці відзначають, що для ефективної роботи з ветеранами необхідно мати знання та досвід у сфері психологічної реабілітації, надання допомоги тим, хто постраждав від травми та кризи.

Крім того, надавачів підтримувальних послуг турбує відсутність розуміння загального контексту підтримки ветеранської спільноти. Вони вважають, що слід глибше усвідомлювати, чому і для чого саме необхідно надавати підтримку ветеранам, які були учасниками збройного конфлікту. При цьому респонденти досить критично сприймають необхідність впровадження практик «рівний-рівному»:

«...Добре залучати осіб з числа ветеранської спільноти до підтримки інших ветеранів: це спосіб екологічного інвестування вдалих життєвих кейсів, однак варто здійснювати ретельний відбір фахівців...» (Олег, 27 років, Київ).

Також фахівці відзначають, що ветеранська спільнота часто піддається стигматизації. Їх можуть розглядати як жертв, які потребують допомоги, або як тих, хто отримує все «на блюдечку» від держави. Це може ускладнювати процес реабілітації ветеранів та їхню інтеграцію в суспільство.

Нарешті, надавачів підтримувальних послуг турбує те, що послуги, які надаються ветеранам, часто орієнтовані лише на їхній статус ветерана. Це не враховує того, що ветерани можуть мати інші потреби, пов'язані з їхнім віком, статтю, соціальним статусом тощо.

За результатами дослідження, проведеного серед представників системи соціальної підтримки ветеранської спільноти в Україні, можна виділити наступні сильні та слабкі сторони цієї системи:

З-поміж сильних сторін респонденти відзначали наявність широкого спектра послуг для ветеранів та їхніх родин, введення інновацій у соціальній роботі, таких як арттерапія та групова терапія, а також активну участь громадського сектору у наданні соціальних послуг.

Однак інтерв'ю з представниками системи показали наявність проблем. Зокрема, виявлено, що система має тенденцію до реактивного (ургентного) надання соціальної підтримки, що може призводити до несвоечасності та невідповідності потребам ветеранів. Також вказано на патерналістський підхід, який може сприяти стигматизації ветеранів.

Оцінюючи наявну систему підтримки, респонденти визначили недостатність ресурсів, як матеріальних, так і людських, для ефективного надання соціальної підтримки ветеранам, а також недосконалість нормативно-правової бази, що регулює цю діяльність.

Для розвитку системи соціальної підтримки ветеранської спільноти в Україні пропонується впровадження єдиної точки входу для ветеранів у систему соціальних послуг, розвиток превентивних заходів, інклюзивних підходів та ефективних механізмів моніторингу та оцінки надання соціальної підтримки. Фахівці акцентують на важливості людиноцентричних підходів, повазі до прав людини та необхідності формування стійкої мережі підтримки для ветеранів на різних етапах їхнього життя.

3. Обговорення результатів

Проведене дослідження засвідчує, що загальна ситуація щодо політики та практики соціальної підтримки ветеранів в Україні не може бути схарактеризована як цілком задовільна. Хоча у ній і спостерігаються певні позитивні зрушення порівняно із періодом 2015-2021 років (Semigina, 2019; Semigina et al., 2021). Так, починаючи з 2022 року, розроблено електронні сервіси підтримки ветеранської спільноти «е-ветеран», відкрито Центри ветеранського розвитку та ветеранські простори у різних областях України, які спрямовані на посилення життєстійкості ветеранської спільноти у процесі реінтеграції до цивільного життя у громаді, розвиток фінансової спроможності, підтримку та масштабування ветеранського бізнесу, організацію їхнього дозвілля тощо.

Станом на осінь 2023 року система соціальної підтримки ветеранів у цілому не відповідає їхнім потребам – це виявлено в нашому та інших дослідженнях (Захаріна, 2023; Слозанська та ін., 2023; Korolchuk et al., 2023). Серед основних проблем наявної системи підтримки можна виділити такі:

– недостатня доступність послуг: спостерігаються труднощі з доступом до послуг соціальної підтримки, зокрема через їхню віддаленість, відсутність інклюзивної інфраструктури тощо;

– недостатня інформованість про послуги: ветерани не завжди знають про наявні послуги соціальної підтримки та не мають доступу до інформації про них;

– невідповідність послуг потребам ветеранів: система соціальної підтримки нерідко не враховує індивідуальні потреби ветеранів, зокрема їхній стан здоров'я, соціальний статус, або потреби в здобутті нових навичок і вмінь.

Оскільки наше дослідження спирається на критичну парадигму, необхідно відзначити, що зміст вітчизняної соціальної роботи з ветеранами виявляє суттєві парадигмальні відмінності порівняно із закордонною практикою, яка описана в літературі (Forgey & Green-Hurdle, 2022; Harris, 2012; Piankivska, 2022). Найвні особливості, зокрема, включають відсутність доказового підходу у використуваних інтервенціях. Ці парадигмальні відмінності можуть негативно впливати на ефективність та адаптивність системи підтримки для ветеранів російсько-української війни. З огляду на це, важливо розвивати стратегії та методи підтримки, що враховують конкретні особливості українського контексту та відповідають потребам ветеранської спільноти в Україні і водночас спираються на сучасні теорії соціальної роботи (підхід орієнтований на сині сторони; концепція розширення повноважень клієнтів тощо).

Результати нашого дослідження також підкреслюють важливість створення централізованих та доступних «точок входу» для демобілізованих в систему соціальної підтримки. Ці пункти мають служити платформою для інтеграції різноманітних підтримувальних сервісів, таких як медичні, соціальні, юридичні, послуги для збереження психічного здоров'я, освітні та кар'єрні послуги. Такий підхід допоможе зменшити необхідність в самостійному пошуку підтримки, використовуючи внутрішні ресурси ветеранської спільноти та уникне «дублювання» послуг різними надавачами.

Наше дослідження акцентує увагу на складнощях у встановленні зв'язків між системами клієнта (ветеранською спільнотою) та системою агента змін (надавачами підтримки). Надання ефективної соціальної підтримки стає неможливим без чіткого розуміння, кому саме ця підтримка адресована та з якою метою. На сьогодні відсутність у державній політиці України концептуального підходу до розуміння статусу «ветерана», ідентифікації ветеранів серед цивільного населення та недолік або відсутність прагнення ліквідувати інституційну стигму та дискримінацію ветеранів стають явною проблемою.

Додатково, важливо відмовитися від політики патерналізму, яка зосереджена на наданні економічних пільг, на користь розбудови підтримувальної мережі навколо ветеранської спільноти. Ця мережа повинна включати ключових бенефіціарів та надавачів підтримки, зокрема починаючи з сім'ї демобілізованого/демобілізованої особи, а також інституційну державну та громадську підтримку. Ця система повинна функціонувати на усіх етапах життєвого циклу ветеранської спільноти, від вручення повістки до завершення військової служби.

Нарешті, дослідження підкреслює необхідність адаптації послуг соціальної підтримки до конкретних потреб ветеранів. Залучення ветеранів до розробки та впровадження цих послуг, а також систематизація та використання ветеранського досвіду та досвіду надавачів послуг є важливим кроком у будівництві системної, комплексної та цілісної превентивної підтримувальної політики, що враховує український контекст та впроваджує кращі практики реактивної системи

підтримки. Розширення мережі підтримувальних сервісів для ветеранів сприятиме розвитку громадянського суспільства та підсилить права та можливості членів ветеранської спільноти, забезпечуючи їм рівні можливості у суспільстві.

Наше дослідження засвідчує важливість політики пам'яті та визнання внеску ветеранів, проводить порівняння з іншими збройними конфліктами, зокрема афганською війною. Збереження індивідуальної та колективної пам'яті про перебіг російсько-української війни та роль військових важливе для формування національної ідентичності та розуміння громадськістю їхніх випробувань та жертв. Реалізація політики пам'яті сприяє осмисленню суспільством цінностей, які ветерани принесли у суспільний розвиток, і визначає їхнє місце у національному наративі, запобігає суспільній дискримінації екскомбатантів. Тому це також значущий аспект для формування взаєморозуміння та взаємоповаги між ветеранами та іншими членами українського суспільства.

ВИСНОВКИ

Вивчення думок ветеранів російсько-української війни та представників організацій, які надають їм послуги, дає підстави для твердження, що соціальна підтримка з цією цільовою групою видається складним завданням для сучасної системи соціальної роботи. Підтримувальні послуги мають враховувати широкий спектр проблем, з якими стикається ветеранська спільнота, включаючи: (1) фізичну та психологічну травматизацію і посттравматичні наслідки для здоров'я і добробуту; (2) соціальну та економічну адаптацію (ветерани війни постають перед труднощами працевлаштування, отримання освіти та соціальних послуг, спрямованих на формування умінь та навичок; вони також можуть відчувати відчуженість від суспільства і потребу у нових соціальних зв'язках), що підносить якість життя ветерана/ветеранки; (3) зміну цінностей, пошук сенсу та життєвих цілей, пов'язаних із втратою власної ідентичності через участь у ролі жертви чи свідка жорстокості, насильства, екстремізму, що детермінують необхідність пошуку джерела надії та опори у середовищі чи поза його межами.

Думки ветеранів свідчать про загальне розуміння суспільством становища та потреб ветеранів. Однак наявна система соціальної підтримки часто сприймається ними як форсована та фрагментована, що не завжди відповідає індивідуальним очікуванням та вимогам ветеранів. Поряд з тим виявлено випадки стигматизації та пригноблення демобілізованих при наданні підтримувальних послуг, нехтування їх першочерговими потребами, знецінення їхнього внеску у заходи оборони державності, страх та брак компетентності у фахівців системи підтримки у роботі з ветеранською спільнотою.

З огляду на позицію провайдерів, відзначено негативну динаміку в ресурсному забезпеченні та відсутність кваліфікованих фахівців. Надавачі підтримувальних послуг зазначають про необхідність зміни контексту та технологій підтримки, що підкреслює необхідність системної реформи у цьому напрямку.

Надалі наявний ветеранський досвід та досвід надавачів послуг слід систематизувати, ретельно вивчити та використати для розбудови превентивної підтримувальної політики у майбутньому, яка буде системною, комплексною, цілісною; враховуватиме контекст українського суспільства; охоплюватиме кращі практики, які використовувалися реактивною системою підтримки.

ЛІТЕРАТУРА

Дуля, А. В. (2023). *Соціальна підтримка недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції: Дис. ... доктора філософії, спец. 231 Соціальна робота*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45931/>

Захаріна, Т. (2023). Реінтеграційний потенціал ветеранів як чинник успішної їх реінтеграції в соціум. *Social work and education*, 10(3), 263-275. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.3.1>

Кабаченко, Н. В., Семігіна, Т. В. (2004). Особливості застосування екологічного підходу в практиці соціальної роботи. *Наукові записки НаУКМА: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*, 33, 73-78.

Семігіна, Т. (2022). Уроки війни, (не) вивчені вітчизняною соціальною роботою. *Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень. Матеріали III Міжнар. наук. конф.* (с. 47-49). Київ: МЦНД.

Слозанська, Г., Горішна, Н., Бібик, Д., Криницька І. (2023). Соціальна підтримка ветеранів/ветеранок російсько-української війни та їх сімей у військовий та повоєнний час. *Social work and education*, 10(1), 47-62. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.5>

Столярик, О., Семігіна, Т. (2023а). Повернутися з війни: психосоціальна підтримка ветеранів/-нок та членів їхніх сімей. *Social work and education*, 10(1), 63-77. DOI: [10.25128/2520-6230.23.1.6](https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.6)

Столярик, О., Семігіна, Т. (2023б). Лінія розмежування: перейти чи залишитися (Інтеграція ветеранського досвіду у соціальну роботу в Україні). *Теорія модернізації в контексті сучасної світової науки: мат. I Міжнар. наук. конф.* (с. 86-88). Вінниця: Європейська наукова платформа.

Forgey, M. A., & Green-Hurdle, K., eds. (2022). *Military Social Work Around the Globe*. Cham: Springer Nature.

Harris, J. (2012). Veterans, soldiers, and military families. In: Healy, L. M. & Link, R.J., eds. *Handbook of international social work: Human rights, development and the profession* (pp. 254-259). Oxford: Oxford Academic.

Korolchuk, O. et al. (2023). Current issues of state regulation of psycho-social support in the conditions of war in Ukraine. *Neuropsychiatry i Neuropsychologia/Neuropsychiatry and Neuropsychology*, 18(1), 76-84.

Piankivska, L. V. (2022). Social Support of the Individual in War Conditions: Ukrainian and International Experience. *Psychology*, 8(2), 76-84.

Semigina, T. & Boyko, O. (2014). Social work education in post-socialist and post-modern era: case of Ukraine. In: Noble, C. et al., eds. *Global social work education- crossing borders blurring boundaries* (pp. 257-269). Sydney: Sydney University Press.

Semigina, T. (2019). Frustrations or moving forward? Ukrainian social work within the 'hybrid war' context, *European Journal of Social Work*, 22 (3), 446-457,

Semigina, T., Kachmaryck, A. & Karagodina O. (2021). Analysing social needs of the Ukrainian ex-combatants: looking on the lived experience. *Path of Science*, 7(6), 3001-3011.

“YOU WILL BE FORGOTTEN LIKE THE AFGHAN VERERANS”: ASSESSING THE SOCIAL SUPPORT SYSTEM FOR THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR VETERANS

Olha STOLIARYK, PhD in Social Work, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine; olha.stolyaryk@lnu.edu.ua

Tetyana SEMIGINA, Dr. in Political Sciences, Professor, Member of National Qualifications Agency, Ukraine; semigina.tv@gmail.com

Abstract. *Modern social work in Ukraine faces the challenges of successful reintegration of veterans returning to civilian life after participating in the Russian-Ukrainian war.*

The paper presents the results of a study conducted in the fall of 2023 with the aim of identifying the features of social support for members of the veteran community of Ukraine who returned to civilian life after participating in the Russian-Ukrainian war through the lens of the theoretical construct of the systemic approach of social work - the "change agent system". A change agent system, if effective and targeted to the needs of the client, can play an important role in providing veterans with appropriate support resources and services. During the research, 15 veterans (11 men and 4 women) and 15 representatives of support service providers from the state and public sector of social support and from the international support system of three regions of Ukraine (Dnipropetrovsk, Kyiv and Lviv oblasts) were interviewed. The study revealed a wide range of needs related to the veteran experience: the need for restorative medicine and rehabilitation, socio-psychological support, financial capacity and engagement of the veteran's civilian capital (education, employment), loss of identity and change of values, desire for recognition and memorialization of their contribution to national security. Veterans perceive the existing system of social support as forced and fragmented, unresponsive to their individual needs, and social support providers recognize deficiencies in resource provision and professional qualifications. Both groups of respondents expressed their views on the ways of developing the system of social support for veterans and strengthening the policy of memory.

Recommendations from the study include systemic reform and the use of veteran experience to develop preventive support policies, and the findings emphasize the need for a systemic change to improve social support for veterans through the ecological application of veteran experience and the participation of the veteran community in decision-making processes regarding their well-being.

Keywords: *veterans; social support; reintegration; Russian-Ukrainian war; systemic approach; problems of veterans; Ukrainian society; politics of memory.*

REFERENCES

Dulia, A. V. (2023). Social support by non-governmental organizations to the families of participants of the anti-terrorist operation: *Dissertation for PhD degree in Social work*. Kyiv:

Borys Grinchenko Kyiv University. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45931/> (in Ukrainian).

Zakharina, T. (2023). Reintegration potential of veterans as a factor of successful reintegration of them into society. *Social Work and Education*, 10(3), 263–275 (in Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.3.1>

Kabachenko, N. V. & Semigina, T. V. (2004). Peculiarities of Applying the Ecological Approach in the Practice of Social Work. *Scientific notes of NaUKMA: Pedagogical, psychological sciences and social work*, 33, 73-78 (in Ukrainian).

Semigina, T. (2022). Lessons of war, (not) learned by domestic social work. In: Traditional and innovative approaches to scientific research. Materials of the III International of science conf. (pp. 47-49). Kyiv: MCND. (in Ukrainian).

Slozanska, H., Horishna, N., Bybyk, D., & Krynytska, I. (2023). Social support of veterans of the Russian-Ukrainian war and their families during the war and post-war period. *Social Work and Education*, 10(1), 47–62 (in Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.5>

Stoliaryk, O. & Semigina, T. (2023a). Coming back from war: psychosocial support for veterans and their families. *Social work and education*, 10(1), 63-77 (in Ukrainian). DOI: [10.25128/2520-6230.23.1.6](https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.6)

Stoliaryk, O. & Semigina, T. (2023b). The dividing line: to move or to stay (Integration of veteran experience in social work in Ukraine). In: *The theory of modernization in the context of modern world science: Mat. I International of science conf.* (pp. 86-88). Vinnytsia: European Scientific Platform (in Ukrainian).

Forgey, M. A., & Green-Hurdle, K., eds. (2022). *Military Social Work Around the Globe*. Cham: Springer Nature.

Harris, J. (2012). Veterans, soldiers, and military families. In: Healy, L. M. & Link, R.J., eds. *Handbook of international social work: Human rights, development and the profession* (pp. 254-259). Oxford: Oxford Academic.

Korolchuk, O. et al. (2023). Current issues of state regulation of psycho-social support in the conditions of war in Ukraine. *Neuropsychiatry i Neuropsychologia/Neuropsychiatry and Neuropsychology*, 18(1), 76-84.

Piankivska, L. V. (2022). Social Support of the Individual in War Conditions: Ukrainian and International Experience. *Psychology*, 8(2), 76-84.

Semigina, T. & Boyko, O. (2014). Social work education in post-socialist and post-modern era: case of Ukraine. In: Noble, C. et al., eds. *Global social work education- crossing borders blurring boundaries* (pp. 257-269). Sydney: Sydney University Press.

Semigina, T. (2019). Frustrations or moving forward? Ukrainian social work within the ‘hybrid war’ context, *European Journal of Social Work*, 22 (3), 446-457.

Semigina, T., Kachmaryck, A. & Karagodina O. (2021). Analysing social needs of the Ukrainian ex-combatants: looking on the lived experience. *Path of Science*, 7(6), 3001-3011. (access date: 30.07.2023).

Article history:

Received: October 30, 2023

1st Revision: November 28, 2023

Accepted: December 30, 2023